

Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit
t.a.v. Paul Roncken
Archimedeslaan 6
3584 BA UTRECHT

ONDERWERP	Advies Provinciaal Ruimtelijk Voorstel	TELEFOONNUMMER	+31650003555
DATUM	04-07-2023	E-MAILADRES	linda.hindriks@provincie-utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-2028850708-2383	DOMEIN/OPGAVE	SLO
VAN	Linda Hindriks	TEAM	SRO

Geachte Paul Roncken,

In februari 2023 heeft u een advies uitgebracht aan ons College en aan Provinciale Staten. Dit advies heeft betrekking op het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. Op 8 maart hebt u dit advies gepresenteerd tijdens de informatiebijeenkomst van de Statencommissie Omgevingsvisie. Wij danken u voor uw betrokkenheid bij de ruimtelijke ontwikkeling in de provincie Utrecht en het inspirerende advies.

Op dit moment werken wij aan het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. Dit doen wij omdat het Rijk ons heeft gevraagd om nationale opgaven en doelen te combineren met decentrale opgaven en in een ruimtelijk voorstel aan te geven hoe dit kan worden ingepast in de provincie Utrecht. Daarnaast zien wij dit proces als opmaat naar het wijzigen van onze Omgevingsvisie provincie Utrecht (OpU). Het proces bestaat uit drie ijkmomenten, waarin wij de voortgang van het ruimtelijk voorstel bespreken met het Rijk. We hebben inmiddels twee ijkmomenten gehad. Het eerste ijkmoment vond plaats in maart 2023. Toen hebben we het Scopedocument voorgelegd aan het Rijk, dit document geeft inzicht in de aard en omvang van het proces en de aanpak om inhoud te geven aan ruimtelijk voorstel. Voor het tweede ijkmoment in mei 2023 hebben we de Notitie Denkrichtingen, uitdagingen en kansen opgesteld, waarin we de eerste inhoudelijke richtingen voor het ruimtelijk voorstel opgenomen. Op dit moment werken we verder aan het derde tussenproduct: de contour voor het ruimtelijk voorstel. Het derde ijkmoment vindt eind september plaats. Medio oktober 2023 leveren we het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht aan bij het Rijk. Het ruimtelijk voorstel vormt de basis voor het ruimtelijk arrangement. Hierin maken we wederkerige bestuurlijke afspraken met het Rijk over de ruimtelijke inpassing en uitvoering van nationale en provinciale opgaven. We zien het aanleveren van het ruimtelijk voorstel en het sluiten van een ruimtelijk arrangement met het Rijk niet als een eindpunt, maar als een eerste stap in een langdurige samenwerking ten aanzien van de nationale en regionale ruimtelijke opgaven.

In het tweede tussenproduct hebben we uw advies ten harte genomen en dit doen we ook in de contour voor het ruimtelijk voorstel. In deze brief geven we een reactie op uw advies en geven we aan hoe we met het advies omgaan.

Onze reactie:

In uw advies 'Provinciaal Ruimtelijk Voorstel' bent u ingegaan op de scope van het 'Provinciaal Startpakket fysieke leefomgeving' dat wij van het Rijk hebben ontvangen. Dit startpakket bevat diverse vragen uit verschillende nationale programma's over de hele breedte van de fysieke leefomgeving en vormt het vertrekpunt van het ruimtelijk voorstel. Op basis van het startpakket en de relatie met de Omgevingsvisie provincie Utrecht introduceert u drie hoofdonderwerpen voor de scope van het ruimtelijk voorstel. Deze drie hoofdonderwerpen zijn: 1) zelfs grote gebieden zijn weer onderdeel van een groter systeem, 2) slim combineren en concentreren vanuit co-creatie en 3) ruimtelijke kwaliteit mag niet ondersneeuwen in brede omgevingskwaliteit. Hieronder zullen wij per hoofdonderwerp aangeven hoe wij hiermee omgaan.

1. Zelfs grote gebieden zijn weer onderdeel van een groter systeem

In uw advies bepleit u een integrale aanpak voor ruimteverdeling, in de geest van de Omgevingswet, waarbij er oog is voor de sociale en fysieke milieueffecten van bepaalde ruimtelijke functies op naastgelegen locaties. Deze effecten houden zich niet aan geografische en temporale grenzen. Grote gebieden zijn onderdeel van een groter systeem, en u adviseert ons om het perspectief van grotere systemen te hanteren, waarbij er bij iedere geografische en tijdsgebonden afbakening óók inzicht wordt verschaft in de sociale en fysieke netwerken en overgangen. U constateert dat de Omgevingsvisie provincie Utrecht hiervoor een goede basis geeft.

Wij onderschrijven het belang van het betrekken van het perspectief van grote systemen in ruimte en tijd. Hiervoor hanteren we in de Omgevingsvisie het tweeluik van visiekaart en positioneringskaart. Hiermee kijken we naar de ontwikkelingen in de provincie zelf en naar de positie van de provincie in de grensoverstijgende ontwikkelingen. Ook leggen we hiermee de blik vooruit naar 2050. In het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel en de tussenproducten op weg daar naar toe hanteren we nadrukkelijk ook dit tweeluik van visie en positionering. Omdat een deel van de ontwikkelingen pas op de zeer lange termijn gevolgen zullen hebben, kijken we daarbij ook voorbij 2050, naar 2100. Hierin zetten we met het ruimtelijk voorstel een eerste stap die we verder zullen uitwerken via de cyclus van het ruimtelijk voorstel en via het wijzigen van de Omgevingsvisie. We willen met name gaan kijken naar de keuzes die we nu moeten gaan maken met het oog op ontwikkelingen die op de lange termijn spelen. Als u in uw tweede advies over het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht hier dieper op in kunt gaan, dan kunt u met uw vervolgadvisie dit denken verder ondersteunen.

NOVEX-gebieden zijn goede voorbeelden van gebieden waar de provincie Utrecht aan provinciegrensoverstijgende opgaven werkt. In NOVEX-gebieden komen veel opgaven en doelen samen, is de benodigde transitie ingrijpend of overstijgt de dit de geografische grenzen van de provincies. Daarom werken vier overheidslagen (gemeenten, waterschappen en provincies) samen aan de opgaven. Voorbeelden van NOVEX-gebieden waar de provincie Utrecht samenwerkt over de eigen provinciegrenzen heen zijn het Groene Hart en de regio Arnhem-Nijmegen-Foodvalley.

Voorbeelden op het gebied van geografische systeemsamenhang waarvoor we een aanzet opgenomen hebben in het tweede tussenproduct betreffen bijvoorbeeld de kansen die we zien in het verbinden van grote natuursystemen, denk aan het verbinden van de Utrechtse Heuvelrug met de Veluwe en de kansen die we zien in het verstrekken van de verbindingen van de grote watersystemen, zoals die van het Amsterdam-Rijnkanaal met het Boezemsysteem in het Groene Hart.

2. Slim combineren en concentreren vanuit co-creatie

Onze provincie kent veel ruimte vragende opgaven, terwijl de ruimte schaars is. Om dit het hoofd te bieden, adviseert u in de scope van het ruimtelijk voorstel de uitgangspunten uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht: 'slim combineren en concentreren' vanuit een ontwerpende benadering te borgen. Daarnaast adviseert u om in het ruimtelijk voorstel alle provinciale beleidsthema's in co-creatief verband te brengen en hiertoe een burgerpanel in te stellen.

Onze omgevingsvisie vormt de basis voor het ruimtelijk voorstel. Dit betekent dat, om alle grote opgaven een plek te kunnen geven, slim concentreren en combineren belangrijke uitgangspunten vormen voor het ruimtelijk voorstel. Hiermee bouwen we voort op onze omgevingsvisie. Het concentreren en combineren van ontwikkelingen hebben

we ook zo opgenomen in de richtinggevendende principes en denkrichtingen voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht, die we hebben benoemd in ons tweede tussenproduct, de Notitie Denkrichtingen, uitdagingen en kansen. Dit houdt in dat we, waar mogelijk, kansen benutten om opgaven te concentreren en te combineren in de schaarse ruimte in onze provincie. In het kader van het ruimtelijk voorstel voert het te ver om ontwerpend onderzoek in te zetten op het niveau van de daadwerkelijke uitwerking van de principes voor de verschillende functies in de provincie. Ontwerpend onderzoek gebruiken we wel voor de kaartenreeksen op het niveau van de provincie en de provincie in haar omgeving (positionering). Daarnaast is, naast de uitgangspunten, ook het hanteren van ontwerpend onderzoek in het uitvoering geven aan de Omgevingsvisie geborgd, waarmee het voornemen uitgesproken is om ontwerpend onderzoek ook in programma's onder de Omgevingsvisie te hanteren.

Wat betreft uw voorstel voor een burgerpanel willen we het volgende meegeven. Het betrekken van mensen bij iets als een visie op provinciaal niveau, voor inwoners een heel hoog schaalniveau, is lastig. Het werkt in de praktijk beter om inwoners daar te betrekken waar het invloed heeft op de daadwerkelijke leefruimte, waar ze het kunnen zien. Dus op het moment van een gebiedsproces of net wat concreter plan. Daarbij wil je een burgerpanel ook iets substantieels bieden. We maken in dit traject geen heel nieuw ruimtelijk beleid. We hebben een door de Staten vastgestelde Omgevingsvisie. Die zijn we als het ware aan het inkleuren en aan het leggen naast de nationale Omgevingsvisie. Daarbij hebben we ook diverse gebiedsprocessen lopen, zoals voor het UPLG en het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort waar heel intensieve participatieprocessen op plaatsvinden. We willen daarmee op dit moment ook niet dubbelen of bovenlangs een parallel traject gaan organiseren.

Bij het wijzigen van de Omgevingsvisie zullen we, net als de vorige keer, participatie gaan organiseren. De wijze waarop gaan we nog verder invulling geven. Mochten daar concrete en afgebakende vraagstukken voor geagendeerd worden, dan kunnen we ons voorstellen dat een burgerpanel een rol kan gaan spelen. Naast de participatie-instrumenten die we al hebben kan dit een instrument zijn om mensen op een andere manier te betrekken.

3. Ruimtelijke kwaliteit mag niet ondersneeuwen in brede Omgevingskwaliteit

In onze Omgevingsvisie provincie Utrecht is ruimtelijke kwaliteit een onderdeel van het begrip Omgevingskwaliteit. U constateert dat in ons provinciale omgevingsbeleid ruimtelijke kwaliteit geen harde eis is, maar een inspirerende handreiking die veel ruimte laat voor interpretatie en vrijwilligheid vanuit de markt. Om ruimtelijke kwaliteit niet te laten ondersneeuwen in het brede Omgevingskwaliteit, adviseert u om in het ruimtelijk voorstel het begrip ruimtelijke kwaliteit concreet, meetbaar en kenbaar te maken. Daarnaast adviseert u om ruimtelijke kwaliteit expliciet te maken in de omgevingsverordening en om bij het Rijk aan te dringen op aanvullend wettelijk instrumentarium om ruimtelijke kwaliteit als volwaardige doelstelling mee te kunnen nemen.

Wij zijn het met u eens dat aandacht voor ruimtelijke kwaliteit cruciaal is, dit hebben wij ook zo benoemd in ons Scopedocument. In de Notitie Denkrichtingen, kansen en uitdagingen hebben wij dit nogmaals benadrukt door het behouden en versterken van Utrechtse kwaliteiten op te nemen als richtinggevend principe.

Uw constatering dat de provincie Utrecht ruimtelijke kwaliteit breed trekt en sterk inzet op samenwerking en op het ondersteunen van partners via bijvoorbeeld handreikingen klopt. Dit is een bewuste keuze en deze vorm van samenwerking met vertrouwen past goed bij de gedachte van de Omgevingswet. Wij zetten dit dan ook door. Hier op een goede manier mee kunnen werken zien wij als een traject waarin de gezamenlijke partijen leren om anders te werken onder de Omgevingswet. Hierin pakken wij nadrukkelijk ook een ontwikkelrol op, om met kennis en (ontwerpde) expertise bij te dragen aan kansrijke en kwalitatieve oplossingen voor de grote opgaven waar Utrecht voor staat. Het is daarbij ook de insteek om dit ook voor provinciale organisatie te verbeteren via 'leren werken met de Omgevingswet'. Uw expertise is hier vanzelfsprekend een goede toevoeging op, zowel in concrete gebieden en projecten, als in de wijze van samenwerken. We zien het Rijk deze zelfde beweging maken met het Programma Mooi Nederland. Ook hierin staat ondersteuning en inspiratie bieden voorop.

We kiezen er daarbij dus niet voor om ruimtelijke kwaliteit tot in detail uit te werken in de Omgevingsverordening (ruimtelijke kwaliteit concreet, meetbaar, kenbaar te maken) of bij het Rijk er op aan te dringen om dit te doen in haar wettelijk instrumentarium. Wel is bij diverse artikelen in de verordening de eis voor het verhogen van de

ruimtelijke kwaliteit en het opnemen van een beeldkwaliteitsparagraaf in een bestemmingsplan/ omgevingsplan opgenomen. In de toelichting op de betreffende artikelen is steeds opgenomen wat we bij de betreffende regel op hoofdlijnen verstaan onder ruimtelijke kwaliteit. De handreikingen die u ook benoemd bieden hier inspiratie bij.

Met deze werkwijze bieden wij ruimte voor maatwerk. Ruimtelijke kwaliteit kan namelijk in elk project en elke omgeving een andere uitwerking hebben, zowel vanwege de ligging, als vanwege mogelijk te koppelen projecten en kwaliteiten. Bij het realiseren van een woongebouw in een dorpskern kan het zijn dat binnen het project ook direct de omliggende openbare ruimte opgeknapt kan worden met bijvoorbeeld groen en zitgelegenheid. Bij een dijkversterking kunnen er mogelijkheden zijn om ook een natuurversterking te realiseren of een aantrekkelijk recreatiegebied, of misschien wel beide. Door het actief ondersteunen en promoten van de ruimtelijke kwaliteitsverbetering die past bij de lokale situatie, kan ook eenvoudiger draagvlak gecreëerd worden. Wij gaan dus niet mee in uw derde advies en blijven de ingezette aanpak voortzetten.

Vervolg

Wij hopen u met onze reactie inzicht gegeven te hebben in de manier waarop wij uw adviezen deel laten uitmaken van (de tussenproducten voor) het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht en hoe we aankijken tegen de adviezen die de reikwijdte van het ruimtelijk voorstel feitelijk overstijgen. In september komt u met een nieuw advies over de contour ruimtelijk voorstel. Wij kijken uit naar dit vervolgadvis.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen